

طراحی الگوی برنامه درسی مبتنی بر آینده پژوهی بر اساس احصاء نیازهای آموزشی،

فرهنگی و اجتماعی دانش آموزان دوره متوسطه اول

نسرین مصلحی^۱، فرهاد شفیق پور مطلق^۲، پربوش محمدی قشلاق^۳، جواد حاتمی^۴

چکیده:

هدف: برنامه درسی هر کشور از اهمیت زیادی برخوردار است. زیرا برنامه درسی جهت دهنده ارزش‌ها و اهداف آموزشی و پرورشی دانش‌آموزان و به طور کل مسیر حرکت علمی آن کشور را تعیین می‌کند. بنابراین هدف این پژوهش طراحی الگوی برنامه درسی مبتنی بر آینده پژوهی بر اساس احصاء نیازهای آموزشی، فرهنگی و اجتماعی دانش‌آموزان دوره متوسطه اول است.

روش: روش تحقیق حاضر از نوع کیفی- سنتز پژوهی است. محیط پژوهش شامل کلیه مقالات منتشر شده داخلی (۱۳۹۰-۱۴۰۲) و خارجی (۲۰۲۳-۲۰۱۰) بوده است. شیوه نمونه‌گیری به شیوه هدفمند تا حد اشباع داده‌ها به تعداد ۶۲ مقاله بوده است. خوانش متن به عنوان ابزار انتخاب شد. برای تأمین روایی و پایایی از چهار شیوه قابلیت اعتبار، انتقال‌پذیری، تأیید‌پذیری، اطمینان‌پذیری استفاده شد. تجزیه و تحلیل داده‌ها به صورت دسته‌بندی مفاهیم باز، مفاهیم سازمان‌دهنده و مفاهیم فراگیر صورت پذیرفت.

یافته‌ها: نتایج نشان داد، الگوی برنامه درسی آینده پژوهی مبتنی بر عناصر چهارگانه اهداف، روش، محتوا و ارزشیابی و احصاء نیازهای آموزشی، نیازهای اجتماعی و نیازهای فرهنگی مشتمل بر ۳۴۴ مفاهیم باز، و ۴۵ مفاهیم سازمان‌دهنده بود.

نتیجه‌گیری: می‌توان نتیجه گرفت که الگوی برنامه درسی مبتنی بر آینده پژوهی می‌تواند برای برنامه ریزان نظام آموزش و پرورش در جهت توسعه کیفیت برنامه درسی مؤثر باشد.

کلیدواژه‌ها: برنامه درسی آینده پژوهی، نیازهای آموزشی، نیازهای فرهنگی و اجتماعی.

پذیرش مقاله: ۱۴۰۳/۶/۵

دریافت مقاله: ۱۴۰۳/۴/۴

^۱ دانشجوی دکتری برنامه‌ریزی درسی، واحد اراک، دانشگاه آزاد اسلامی، اراک، ایران.
nasrinmoslehi2024@gmail.com

^۲ دانشیار گروه مدیریت آموزشی، واحد محلات، دانشگاه آزاد اسلامی، محلات، ایران (نویسنده مسئول).
farhad_shafiepoor@yahoo.com

^۳ دانشیار گروه مدیریت آموزشی، واحد مهاباد، دانشگاه آزاد اسلامی، مهاباد، ایران.
Mohammadi.gh.p@gmail.com

^۴ - استاد گروه برنامه‌ریزی درسی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران. j.hatami@modares.ac.ir

مقدمه

تحولات پیچیده و مداوم جهان امروز، نیاز به آموزش و پرورش پویا و متحول را ضروری ساخته است. در این عصر که آن را با عنوان هایی چون «عصر انفجار اطلاعات» و «عصر توسعه دانایی محور» نامگذاری نموده اند، وقوع تغییر و تحولات آنی و لحظه ای سبب بی اعتمادی به آینده شده و ایجاد ترس و نگرانی از معضلات فرهنگی، اجتماعی و اخلاقی آینده بر تصمیمات و برنامه های جوامع تأثیر گذاشته است (تگوما، وباریرا، ۲۰۱۹). به همین دلیل است که آینده نگری در همه حوزه های اجتماعی اجتناب ناپذیر می نماید. یکی از این عرصه های مهم اجتماعی، آموزش و پرورش است که نمی تواند صرفاً نظاره گر تغییرات و تحولات باشد، بلکه باید با نگاه به آینده و برخورداری از رویکردی آینده نگرانه بتواند آینده جامعه را بسازد (پارسا و همکاران، ۱۳۹۲؛ مظاهری، ۱۳۹۶). بنابه مطالعه (ماندانیک، و اسپاگنول^۲، ۲۰۲۳) مهمترین راهبرد احصاء نیازهای آموزشی، فرهنگی، و اجتماعی آینده دانش آموزان، طراحی برنامه درسی آینده پژوهی است. آینده پژوهی را می توان بخشی از فرآیند برنامه ریزی درسی هر کشور برای دستیابی به آینده مطلوب در محتوای درسی دانست که با محاسبه الزامات و اقتضائات دنیای جدید، مسیر توسعه و پیشرفت جوامع را با بهره گیری از فرآیندهای علمی هموار می کند (اخلاقی، و همکاران، ۱۳۹۹). برنامه ریزی درسی و آینده نگری و آینده پژوهی، لازم و ملزوم یکدیگر هستند، زیرا برنامه ریزی درسی به منظور ایجاد تغییرات مطلوب در رفتار یادگیرندگان و ارزشیابی میزان تحقق این تغییرات انجام می شود (بهشتی و جعفری کلیبر، ۱۳۹۸).

بنابه نظر گلن، گوردون و فلورسکو (۲۰۱۴) برنامه ریزی درسی باید مبتنی بر تصمیم گیری مقتضیات آینده صورت پذیرد. از این رو باید بیش از پیش به برنامه های درسی با رویکرد آینده پژوهی توجه شود. برنامه درسی دوره متوسطه اول بدلیل اینکه زیربنایی برای ورود به دوره متوسطه دوم و انتخاب رشته است از یکسو و عدم کارآمدی لازم برنامه درسی آن بر اساس نیازهای آینده دانش آموزان از سوی مهمتر نیازمند طراحی مبتنی بر آینده پژوهی است. بنابه مطالعه (پونانی، و مک فایل^۳، ۲۰۱۹) برنامه های درسی قصد شده تکاپوی نیازهای دانش آموزان برای ورود به جامعه آینده نیست. بنابه

1. Taguma, & Barrera

2. Mandanici, & Spagnol

3. Pountney, & McPhail

مطالعه (صادقی، و همکاران، ۱۴۰۱) برنامه های درسی دوره متوسطه به دانش آموزان بر پایه روش های سنتی و قدیمی طراحی شدند و تا به امروز تغییرات اساسی در آن ها دیده نشده است و این در حالی است که برنامه های درسی با ورود تکنولوژی نیازمند تغییر و تحول می باشند. بنابه مطالعه (مظاهری، ۱۳۹۶) برنامه ریزی درسی نیازمند بازنگری در سیاستگذاری ها و رویه های یادگیری است چنانکه مسائل و چالش های آینده دانش آموزان و ورود به بازار کار در نظر گرفته شوند.

بنابه مطالعه (علیزاده و جهانیان، ۱۳۹۳) برنامه درسی معطوف به نیازهای اجتماعی، آموزشی دانش آموزان مستلزم نقشه راه آینده است چنانکه برای دانش آموزان طی مسیر یادگیری مشخص سازد به چه الزاماتی برای بدست گرفتن فرصت های اجتماعی و شغلی در آینده باید مشتمل شوند و این در حالی است که برنامه های درسی دوره متوسطه اول علی رغم اهمیتی که برای زمینه سازی ورود به آینده برای دانش آموزان دارند، بیشتر بر پایه یادگیری سطح نظری و محدود به کلاس و ارزشیابی های پایانی مبتنی بر محتوای کتابهای درسی از بالا به پایین طراحی شده، اجرا می شوند و لذا از پویایی لازم و فعال سازی دانش آموزان به عنوان مهمترین رکن برنامه درسی برخوردار نیستند (بیژنی نژاد، ۱۴۰۱). بنابه مطالعات (طاهرپور، و پاکار، ۱۴۰۱؛ یوسف (۲۰۲۳) برنامه درسی آینده نگر نیازمند آماده سازی نسل آلفا مبتنی بر تفکر جهانی، کارآفرینی، سواد زیست محیطی است. نتایج تحقیق هایلمون^۲ (۲۰۲۳) با عنوان «بررسی کتاب: تأثیرات تاریخی، مشکلات کنونی و راه حل های آینده پژوه در کشورهای آفریقایی» نشان داد، کتابهای درسی بر اساس چالش ها و مشکلاتی که دانش آموزان با آنها روبرو هستند، نیازمند بازنگری و ویرایش می باشند.

طراحی برنامه درسی آینده پژوه، مستلزم مفهوم سازی روندهای پیشبرد آموزش و یادگیری بر حسب نیازهای آموزشی، فرهنگی، و اجتماعی پیش روی دانش آموزان و آگاه سازی معلمان در این رابطه است. بنابه مطالعه (هایس، و ریندرز^۳، ۲۰۲۰) بر آوردن مطالبات اجتماعی دانش آموزان مستلزم اصلاح برنامه های درسی است و در چنین حالتی است که پاسخگوی نیازهای دانش آموزان برای جامعه آینده است. بنابه مطالعه اسلاتر^۴ (۲۰۱۱) برنامه های درسی آینده محور به جای آموختن واقعیات بر فرآیندهای یادگیری چگونه یاد گرفتن تاکید می کند و توسعه مهارتها و تلقی های متغیر درباره

¹ . Yusuf

² . Hylemon

³ . Hays, & Reinders

⁴ . Slaughter

آینده را مهمتر از کسب دانش مطلق می داند. بنابه مطالعه می و سیراج^۱ (۲۰۱۷) از آنجایی که تغییرات پیش روی محیط آموزشی گسترش یافته است برنامه‌های درسی نیازمند تغییر و بهبود شیوه‌های و فعالیت‌های یادگیری و آموزشی است. این امر نیازمند بهره‌گیری از رویکرد پژوهش توسعه‌ای^۲ است. رویکرد معتبری برای چنین هدفی است. رویکرد پژوهش توسعه‌ای شامل سه مرحله است: ۱. تحلیل نیازهای ذینفعان برنامه درسی ۲. طراحی نمونه اولیه برنامه درسی و ۳. ارزیابی برنامه درسی نمونه اولیه توسط کاربران اصلی. بنابه مطالعه آلماسید، و الزوبی^۳ (۲۰۲۲) برنامه درسی آینده پژوهی مستلزم طراحی مبتنی بر بهره‌گیری از فناوری اطلاعات برای آموزش دانش آموزان است چنانکه از نرم افزارها و اپلیکیشن آموزشی به منظور تسهیل بخشی و توسعه قلمرو یاددهی-یادگیری استفاده شود. بدین وسیله ظرفیت‌ها و قابلیت‌های فضای یادگیری برای توسعه فعالیت‌های آموزشی دانش آموزان گسترش می‌یابد. بنابه مطالعه (مارویی، گریفین، و گالاقرا^۴) (۲۰۱۷) در نظر گرفتن هویت ملی، دینی و ذهنیت معنویت‌گرا از جمله ملاحظات است که باید در برنامه درسی آینده پژوهی مورد توجه قرار گیرد تا حدی دانش آموزان در آینده دچار مسخ‌شدگی فناوری‌ها و مکانیزمهای تکنولوژیکی نشوند و احساس بی‌هویتی نکنند. این در حالی است که در کتابهای درسی آموزش متوسطه اول توجهی جدی نشده است و بنابه نظر (شریعتمداری، ۱۳۹۶) یکی از وظایف برنامه ریزان درسی، حفظ و توسعه فرهنگ است که منجر به هویت بخشی دانش آموزان می‌شود. برنامه درسی آینده پژوهی مستلزم شناسایی عناصر تشکیل‌دهنده برنامه درسی و نوع تصمیم‌هایی است که بر آن مترتب است (ارونستین، و هونکینز، ۲۰۱۸). تأمل بر مطالعات یاد شده نشان می‌دهد که بنابه اینکه آینده و توجه به آن در طراحی برنامه‌های درسی، مشکلات دانش آموزان را برای ورود به آینده برطرف می‌سازد و کارآمدی برنامه‌های درسی را توسعه می‌دهد، لذا هر یک از آنها به نوعی به آینده پژوهی توجه داشته‌اند چنانکه با واژه‌هایی از قبیل آینده پژوهی، آینده نگر، آینده محور، و آینده پژوهی به مطالعه پرداخته‌اند.

از سویی گرچه مطالعاتی در رابطه برنامه درسی آینده پژوهی در قلمرو ملی و جهانی صورت پذیرفته است اما با این حال پژوهشی با این هدف در سطح دوره متوسطه در سطح کشور مشاهده نشد. لذا

¹ . Mei, & Siraj

² . Developmental Research Approach

³ . Al Masaeid, & Alzoubi

⁴ . Marope, Griffin, & Gallagher

مسئله اصلی تحقیق حاضر عبارت است از اینکه الگوی برنامه درسی مبتنی بر آینده پژوهی بر اساس احصاء نیازهای آموزشی، فرهنگی و اجتماعی دانش آموزان مقطع متوسطه اول چگونه است و برآزش آن تا چه اندازه است؟

سوالات تحقیق

- ۱) هدف‌های الگوی برنامه درسی آینده پژوهی بر اساس احصاء نیازهای آموزشی، فرهنگی و اجتماعی دانش آموزان دوره متوسطه کدامند؟
- ۲) روش‌های تدریس و آموزش الگوی برنامه درسی آینده پژوهی بر اساس احصاء نیازهای آموزشی، فرهنگی و اجتماعی دانش آموزان دوره متوسطه کدامند؟
- ۳) محتوا و روش‌های سازماندهی محتوای الگوی برنامه درسی آینده پژوهی بر اساس احصاء نیازهای آموزشی، فرهنگی و اجتماعی دانش آموزان دوره متوسطه چگونه می‌باشند؟
- ۴) روش‌های ارزشیابی الگوی برنامه درسی آینده پژوهی بر اساس احصاء نیازهای آموزشی، فرهنگی و اجتماعی دانش آموزان دوره متوسطه کدامند؟
- ۵) الگوی برنامه درسی مبتنی بر آینده پژوهی بر اساس احصاء نیازهای آموزشی، فرهنگی و اجتماعی دانش آموزان دوره متوسطه چگونه می‌باشد؟

روش تحقیق

روش تحقیق حاضر از نوع کیفی- سنتز پژوهی است. محیط پژوهش شامل کلیه مقالات منتشر شده داخلی (۱۴۰۲-۱۳۹۰) و خارجی (۲۰۲۳-۲۰۱۰) بوده است. شیوه نمونه‌گیری به شیوه هدفمند تا حد اشباع داده‌ها به تعداد ۶۲ مقاله بوده است. انتخاب مقالات به شیوه غربال‌گری انجام شد بدین ترتیب که ابتدا ۹۳ مقاله انتخاب شد و پس از فرایند غربال‌گری بر اساس ملاک‌های ورودی (سال انتشار، غنی بودن داده‌های مورد نظر برای مطالعه، داشتن نمایه معتبر علمی) تعداد ۶۲ مقاله در نهایت برای تحقیق انتخاب گردید. خوانش متن به عنوان ابزار انتخاب شد. برای تأمین روایی و پایایی از چهار شیوه قابلیت اعتبار، انتقال‌پذیری، تأیید‌پذیری، اطمینان‌پذیری استفاده بعمل آمد. گردآوری اطلاعات به شیوه کتابخانه‌ای با استفاده مدارک چاپی و الکترونیکی موجود در سایت‌های معتبر داخلی (مثل ایرانداک، اس‌آی‌دی، مگ ایران، نورمگز، ...) و سایت‌های معتبر خارجی انجام شد. تجزیه و تحلیل داده‌ها به صورت دسته‌بندی مفاهیم باز، مفاهیم سازمان‌دهنده و مفاهیم فراگیر صورت پذیرفت.

یافته‌ها

سوال اول تحقیق: هدف‌های الگوی برنامه درسی آینده پژوهی بر اساس احصاء نیازهای آموزشی، فرهنگی و اجتماعی دانش آموزان دوره متوسطه کدامند؟

جدول ۱. مؤلفه‌های هدف‌های الگوی برنامه درسی آینده پژوهی بر اساس احصاء نیازهای

آموزشی

مفهوم فراگیر	مفاهیم سازمان دهنده	مفاهیم باز
هدف‌های آینده پژوهی بر اساس احصاء نیازهای آموزشی	اهداف شناختی آینده	ک به دانش آموزان برای درک و فهم آینده (کُد ۱)؛ ارتقای درک دانش آموزان در رابطه با عدم قطعیت آینده (کُد ۲)؛ آشناسازی دانش آموزان با پیچیدگی‌های علمی آینده (کُد ۱۴)؛ آشناسازی دانش آموزان با پیشرفت‌های علمی آینده (کُد ۱۵)؛ کمک به دانش آموزان برای دانش به آینده (کُد ۱)
	اهداف انگیزشی آینده	بهبود نگرش دانش آموزان برای ارزیابی فایده مندی محتوا با هدف آینده (کُد ۱)؛ بهبود نگرش دانش آموزان برای ارزیابی ارزش شناختی محتوا با هدف آینده (کُد ۱)؛ بهبود نگرش دانش آموزان برای ارزیابی ارزش کاربردی محتوا با هدف آینده (کُد ۱)؛ بهبود نگرش دانش آموزان برای ارزیابی ارزش فنی محتوا با هدف آینده (کُد ۱)؛ بهبود نگرش دانش آموزان برای توجه اهمیت محتوای یادگیری برای آینده (کُد ۱)؛ بهبود نگرش دانش آموزان برای سازماندهی ارزشهای محتوای یادگیری برای آینده (کُد ۱)؛ بهبود نگرش دانش آموزان برای درونی سازی ارزشهای محتوای یادگیری برای آینده (کُد ۱)؛ بهبود نگرش دانش آموزان به محتوا برای نحوه استفاده در آینده (کُد ۱)؛
	اهداف روانی-حرکتی آینده	کمک به دانش آموزان برای اجرای مستقل محتوا با رویکرد آینده (کُد ۱)؛ کمک به دانش آموزان برای تسریع بخشی به استفاده از محتوا با رویکرد آینده (کُد ۱)؛ کمک به دانش آموزان برای اجرای هماهنگ اهداف محتوای درس با رویکرد آینده (کُد آینده)؛ کمک به دانش آموزان برای اجرای هماهنگ اهداف محتوای درس با رویکرد آینده (کُد آینده)؛ برنامه درسی مبتنی بر اهداف روانی-حرکتی آینده (کُد ۲)؛

تبيين سياست هاي آموزشي آينده	سياستهاي آموزشي آينده (گُده ۵۹)؛ آشنائي با الگوريتم هاي احتمالي شغلي آينده (گُده ۳۳)؛ آشنائي با الگوريتم هاي احتمالي فناوري آينده (گُده ۳۳)؛ آشنائي با بي سوادى علمي آينده (گُده ۴۱)؛ ادراك مشكلات فناوري هوش مصنوعي (گُده ۳۲)؛ ادراك تهديدهاي فناوري هوش مصنوعي (گُده ۳۲)؛ ادراك مزيت هاي فناوري هوش مصنوعي (گُده ۳۲)؛ ادراك محدوديت هاي فناوري هوش مصنوعي (گُده ۳۲)؛ آشنائي با مطلوبيت فناوري آينده (گُده ۲۴)؛
تبيين سواد يادگيري	سواد بار فناورانه آينده (گُده ۴۰)؛ كمك به دانش آموزان براي يادگيري كاربرد محتوي در آينده (گُده ۱)؛ كمك به دانش آموزان براي تحليل محتوي يادگيري با هدف آينده (گُده ۱)؛ كمك به دانش آموزان براي تلفيق محتواها با هدف آينده (گُده ۱)؛

بر اساس يافته هاي جدول ۱، هدف هاي الگوي برنامه درسي آينده پژوهي بر اساس احصاء نيازهاي آموزشي شامل مفاهيم سازمان دهنده پنجگانه بترتيب ذيل است:

اهداف شناختي آينده: برنامه درسي آينده پژوهش نيزمند شناسايي اهداف شناختي در مسير روبه جلوسست مواردی از قبیل .ارتقاء دانش و مهارت های دانش آموزان: از طريق تعليم و تربيت دانش آموزان و افزايش دانش آنها در زمينه هاي مختلف و توسعه مهارت هايشان ۲. توانمندسازي دانش آموزان براي حل مسائل: به منظور آموزش دانش آموزان به نحوي كه آنها بتوانند مسائل و چالش هاي پيش روي خود را به شيوه هاي نوآورانه و موثر حل كنند ۳. تقويت تفكر انتقادي و تحليلي: از طريق ارتقاء توانايي دانش آموزان در تفكر انتقادي، تحليلي و ارزيابي اطلاعات به منظور تقويت قدرت تفكر پيچيده و منطقي آنها ۴. ارتقاء انگيزه و علاقه دانش آموزان به يادگيري: از طريق ارائه محتوي جذاب و مفيد، مدرسه بايد توانايي افزايش انگيزه و علاقه دانش آموزان به يادگيري را داشته باشد (گُده ۱)، (گُده ۲)، (گُده ۴).

اهداف انگيزشي آينده: برنامه درسي آينده پژوهش مستلزم شناسايي اهدافي است كه جنبه انگيزشي براي آينده دارند. از اينرو توجه به اين موارد لازم است: ۱. افزايش انگيزه و علاقه دانش آموزان به يادگيري: برنامه درسي بايد از طريق استفاده از روش هاي تدريس جذاب و مفيد، دانش آموزان را به يادگيري تحريك کرده و انگيزه آنها را افزايش دهد (گُده ۱)، (گُده ۲).

اهداف رواني -حركتي آينده: برنامه درسي اينده پژوه بايد مترتب بر تحقق اهداف مهارتي و رواني -حركتي براي دانش آموزان باشد. برنامه درسي بايد از طريق تربيت و تمرين مهارت هاي حركتي

مختلف مانند ورزش، و حرکات توانبخشی، به بهبود قدرت و ظرفیت حرکتی دانش آموزان کمک کند. نیز باید از طریق آموزش مهارت‌های کار دستی مانند نقاشی، خیاطی و ساخت اشیاء هنری، دانش آموزان را در تقویت توانایی‌های خلاق و دستیابی به مهارت‌های کاری کمک کند (کُد ۱)، (کُد ۲).

تبیین سیاست های آموزشی آینده: برنامه درسی آینده پژوه باید مترتب بر سیاست های آموزشی باشد که در مسیر رو به جلو برای دانش آموزان ارتقاء ساز است. سیاست های آموزشی آینده باید به انفرادی شدن امکانات و فرصت های آموزشی برای هر دانش آموز توجه کنند و برای ارتقاء نتایج آموزشی و توسعه استعداد های هر فرد اقدام کنند (کُد ۵۹)، (کُد ۳۳)، (کُد ۲۴)، (کُد ۴۱).

تبیین سواد یادگیری: سواد یادگیری آینده به مجموعه ای از مهارت ها و توانایی هایی گفته می شود که به افراد کمک می کند تا بهترین نتیجه را از فرایند یادگیری ببرند. این نوع سواد شامل توانایی تغییر دادن رویه ها، استراتژی ها و رویه های یادگیری برای بهبود نتایج یادگیری، توانایی حل مسائل پیچیده، توانایی به کار بردن استراتژی های انتقادی و خلاق برای حل مسائل پیچیده و مواجهه با چالش های یادگیری است (کُد ۱)، (کُد ۴۰).

جدول ۲. مؤلفه های هدف های الگوی برنامه درسی آینده پژوهی بر اساس احصاء نیازهای

اجتماعی

مفهوم فراگیر	مفاهیم سازمان دهنده	مفاهیم باز
	تبیین تغییرات اقتصادی آینده	کارکردهای آموزش اقتصادی آینده (کُد ۳۷)؛ ارزش افزوده اقتصادی در آینده (کُد ۳۶)؛ آشناسازی دانش آموزان با فرصت های اقتصادی آینده (کُد ۱۴)؛ آشناسازی دانش آموزان با پیشرفت های اقتصادی آینده (کُد ۱۵)؛ آشنایی با الگوریتم های احتمالی اقتصادی آینده (کُد ۳۳)؛
هدف های الگوی برنامه درسی مبتنی بر احصاء	تبیین تغییرات شغلی آینده	تبیین تغییرات شغلی در آینده (کُد ۳۵)؛ آشناسازی دانش آموزان با پیچیدگی های شغلی آینده (کُد ۱۴)؛ آشناسازی دانش آموزان با فرصت های شغلی آینده (کُد ۱۴)؛ آشنایی با مطلوبیت شغلی آینده (کُد ۲۴)، کارکردهای آموزش شغلی آینده (کُد ۳۷)؛ سواد بار شغلی آینده (کُد ۴۰)؛ آشنایی با ارزشهای شغلی آینده (کُد ۳۱)؛

نیازهای اجتماعی	تبیین پیچیدگی های اجتماعی آینده	کارکردهای آموزش زیست محیطی آینده (کُد ۳۷)؛ آشناسازی دانش آموزان با پیچیدگی های اجتماعی آینده (کُد ۱۴)؛ آشناسازی دانش آموزان با پیشرفت های اجتماعی آینده (کُد ۱۵)؛ آشنایی با الگوریتم های احتمالی اجتماعی آینده (کُد ۳۳)؛ آشنایی با مطلوبیت اجتماعی آینده (کُد ۲۴)؛
	تبیین سیاست های اجتماعی آینده	تبیین عقلانیت اجتماعی آینده (کُد ۱۰)؛ تبیین عقلانیت اقتصادی آینده (کُد ۱۰)؛ تبیین عقلانیت فنی آینده (کُد ۱۰)، فناوری های نوظهور در آینده (کُد ۳۵)؛ سیاستهای اجتماعی آینده (کُد ۵۹)؛
	تبیین سواد اجتماعی آینده	آشنایی با بی سوادی اجتماعی آینده (کُد ۴۱)؛ سواد بار اقتصادی آینده (کُد ۴۰)؛ سواد بار اجتماعی آینده (کُد ۴۰)؛
	تبیین ارزشهای اجتماعی آینده	آشنایی با ارزشهای اجتماعی آینده (کُد ۳۱)؛ آشنایی با ارزشهای فناورانه آینده (کُد ۳۱)؛

براساس یافته های جدول ۲ هدف های الگوی برنامه درسی آینده پژوهی بر اساس احصاء نیازهای اجتماعی شامل مفاهیم سازمان دهنده ششگانه بترتیب ذیل است:

تبیین تغییرات اقتصادی آینده: تغییرات اقتصادی آینده بسیار پیچیده و پیش‌بینی ناپذیر است و به فراوانی عوامل مختلفی می‌توانند آن را تحت تاثیر خود قرار دهند. اما برخی از تغییراتی که ممکن است در آینده اقتصادی رخ دهد. پیشرفت‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات، هوش مصنوعی، اینترنت اشیا و دیگر فناوری‌های نوظهور می‌توانند تحولی عظیم در اقتصاد جهانی ایجاد کنند و باعث ایجاد صنایع جدید و تغییر در روند تولید، خدمات و بازارها شوند (کُد ۳۶)، (کُد ۳۷)، (کُد ۱۵)، (کُد ۱۴).

تبیین تغییرات شغلی آینده: فناوری اینترنت و گوشی‌های هوشمند چهره بسیاری از کسب و کارها را عوض کرده و برخی را به طور کلی نابود کرده است و حتی به این که چه کسی و در چه جایگاهی هم باشی، رحم نکرده است و کارخانه نوکیا را که روزگاری بهترین شرکت تولید موبایل بود به مرز ورشکستگی کشاند. بهترین کسب و کارهای آینده عبارت از آنالیز بازار، گسترش‌دهنده، نرم‌افزار، بازاریابی، امنیت اطلاعات، فروش و پزشکی و درمان خواهد بود (کُد ۳۵)، (کُد ۱۵)، (کُد ۱۴)، (کُد ۳۷)، (کُد ۳۱).

تبیین پیچیدگی های اجتماعی تدریس آینده: تدریس آینده در اجتماع مدرن با چالش ها و پیچیدگی هایی روبرو خواهد شد. این پیچیدگی ها شامل این موارد باشد. تغییرات سریع در فناوری و روند دیجیتالی شکل دهی به تعلیم و تربیت در آینده خواهد داشت و دانش آموزان و معلمان نیاز به روزرسانی دائمی دارند. با تغییر در جوامع و فرهنگ ها، دانش آموزان از پس سازماندهی و تفکیک های گذشته بیشتر متنوع شده اند و این امر نیازمند رویکردهای تدریس متنوع و شخصی سازی شده است (کُد ۱۴)، (کُد ۳۴)، (کُد ۳۳)، (کُد ۳۷).

تبیین سیاست های اجتماعی آینده: سیاست های اجتماعی آینده نیز از اهمیت بسیاری برخوردار است زیرا تاثیر گسترده ای بر زندگی افراد و جوامع دارد. برخی از موضوعات مهمی که در سیاست های اجتماعی آینده ممکن است مورد توجه قرار گیرند. تلاش برای کاهش تفاوت های اجتماعی و اقتصادی، ارتقای معیشت افراد تحت سایه فقر، ترویج عدالت اجتماعی و تحقق برابری فرصت های اجتماعی می تواند از جمله اهداف سیاست های اجتماعی آینده باشد (کُد ۳۵)، (۱۰)، (کُد ۵۹).

تبیین سواد اجتماعی آینده: سواد اجتماعی آینده یکی از مسائل مهمی است که بر توسعه و پیشرفت جامعه تاثیر می گذارد. سواد اجتماعی شامل دانش و آگاهی افراد از مفاهیم و ارزش های اجتماعی، فرهنگ و تاریخ جامعه است. دموکراسی و مشارکت شهروندی: افزایش سواد اجتماعی در زمینه حقوق مدنی و سیاسی، ترویج فرهنگ مشارکت شهروندی و توسعه دموکراسی می تواند به تقویت ارتباط بین مردم و دولت و بهبود فرایندهای تصمیم گیری عمومی کمک کند (کُد ۴۱)، (کُد ۴۰).

تبیین ارزشهای اجتماعی آینده: ارزشهای اجتماعی آینده یعنی مفاهیم و اصولی که جوامع آینده بر آنها می افتند و آنها را احترام می گذارند. این ارزش ها می توانند شامل ارزش های کلان انسانی مانند عدالت، انصاف، حقوق بشر، مشارکت شهروندی، احترام به زیست محیطی و توسعه پایدار باشند. برای نسل های آینده ارزشهای اجتماعی آینده به عنوان پایه های اصلی جامعه و فرهنگ اجتماعی تعیین کننده اقدام ها و تصمیمات استراتژیکی در حوزه های اجتماعی، اقتصادی و سیاسی خواهند بود. از این رو، حفظ و ترویج این ارزش ها از اهمیت بسزایی برخوردار است (کُد ۳۱).

جدول ۳. مؤلفه های هدف های الگوی برنامه درسی آینده پژوهی بر اساس احصاء نیازهای فرهنگی

مفهوم فراگیر	مفاهیم سازمان دهنده	مفاهیم باز
	تبیین سیاست های فرهنگی آینده	تبیین عقلانیت فرهنگی آینده (کُد ۱۰)؛ آشنایی با مطلوبیت فرهنگی آینده (کُد ۲۴)، ارزش افزوده فرهنگی در آینده (کُد ۳۶)،
	تبیین سواد فرهنگی آینده	آشناسازی دانش آموزان با آموزش های چندفرهنگی آینده (کُد ۱۳)؛ سیاستهای فرهنگی آینده (کُد ۵۹)؛ آشناسازی دانش آموزان با پیچیدگی های فرهنگی آینده (کُد ۱۴)؛ سواد بار فرهنگی آینده (کُد ۴۰)؛ ارزیابی بی سوادی فرهنگی آینده (کُد ۴۱)؛ آشنایی با الگوریتم های احتمالی تربیتی آینده (کُد ۳۳)؛ آشنایی با الگوریتم های احتمالی فرهنگی آینده (کُد ۳۳)،
	تبیین ارزشهای فرهنگی آینده	تبیین ارزشهای شناختی آینده (کُد ۲)؛ تبیین ارزشهای عاطفی آینده (کُد ۲)؛ تبیین ارزشهای فنی آینده (کُد ۲)؛ تبیین ارزشهای مهارتی آینده (کُد ۲)؛ تبیین ارزشهای اطلاعاتی آینده (کُد ۲)؛ تبیین ارزشهای فناوری آینده (کُد ۲)، آشنایی با ارزشهای فرهنگی آینده (کُد ۳۱)،

بر اساس یافته های جدول ۳، هدف های الگوی برنامه درسی آینده پژوهی بر اساس احصاء نیازهای فرهنگی شامل مفاهیم سازمان دهنده سه گانه بترتیب ذیل است:

تبیین سیاست های فرهنگی آینده: برنامه درسی و سیاست های فرهنگی آینده باید بر اساس نیازهای جامعه و جهان مدرن شکل گرفته و تطابق یابد. این برنامه ها و سیاست ها باید پایه های اصلی آموزش و پرورش، توسعه فردی و اجتماعی، ارتقاء فرهنگ علمی و آموزشی، استقرار ارزش های انسانی، ترویج اندیشه های پویا و خلاقیت، تقویت هویت ملی و ارتباطات بین فرهنگ ها و اقوام را در نظر داشته باشد (کُد ۱۰)، (کُد ۲۴)، (کُد ۳۶).

تبیین سواد فرهنگی آینده: سواد فرهنگی آینده باید به ترویج دیدگاه های پویا، اندیشه های خلاق، ارزش های انسانی و همبستگی اجتماعی اختصاص داشته باشد. این سواد باید به توسعه تفکر انتقادی، اندیشه های جهانی، احترام به تنوع فرهنگی و تعامل فرهنگی بین اقوام و اعراق کمک کند. در این راستا، برنامه درسی باید مبتنی بر ارزش های فرهنگی، توسعه دانش و توانایی های فردی و اجتماعی،

ترویج تفکر انتقادی و خلاقیت، ارتقاء هویت ملی و ارتباطات بین فرهنگ ها و اقوام به کار گرفته شود (کُد ۱۳)، (کُد ۱۴)، (کُد ۵۹)، (کُد ۴۰)، (کُد ۳۳).

تبیین ارزشهای فرهنگی آینده: ارزشهای فرهنگی آینده باید به ساختار و محتوای برنامه درسی تأثیرگذار باشند. این ارزش ها باید به ترویج ارزش های انسانی، اندیشه های پویا و خلاق، همبستگی اجتماعی، تعامل مثبت با فرهنگ های مختلف و احترام به تنوع فرهنگی کمک کنند. برنامه درسی آینده باید به ارزش های فرهنگی آینده توجه داشته باشد و این ارزش ها را به عنوان یکی از اصول اصلی آموزش و پرورش مدنظر قرار دهد. (کُد ۳۱)، (کُد ۲).

سؤال دوم تحقیق: محتوا و روشهای سازماندهی محتوای الگوی برنامه درسی آینده پژوهی بر اساس احصاء نیازهای آموزشی، فرهنگی و اجتماعی دانش آموزان دوره متوسطه چگونه می باشند؟ جدول ۴. مؤلفه های سازماندهی محتوای الگوی برنامه درسی آینده پژوهی بر اساس احصاء

نیازهای فرهنگی

مفهوم فراگیر	مفاهیم سازمان دهنده	مفاهیم باز
سازماندهی محتوای الگوی برنامه درسی مبتنی بر آینده پژوهی بر اساس احصاء نیازهای فرهنگی	تحلیل روند فرهنگی تدریس	تبیین روند تحولات تدریس آینده (کُد ۳)؛ آشنایی با فرهنگ پیشبرد فعالیت های یادگیری آینده (کُد ۱۵)؛ آشنایی با پیشرفت های تدریس آینده (کُد ۱۵)؛ بازنگری شیوه تدریس برای آینده (کُد ۲)؛
	نگرش فرهنگی تدریس	مقتضیات فرهنگ تدریس آینده (کُد ۸)؛ سبک تدریس آینده (کُد ۹)؛ نگرش فرهنگی تدریس آینده (کُد ۱)؛ نیازسنجی فرهنگ تدریس آینده (کُد ۲۶)؛ طرح تدریس آینده (کُد ۴۸)؛ یادگیری تیمی بازیگران فرهنگی آینده (کُد ۷)؛

بر اساس یافته های جدول ۴، سازماندهی محتوای الگوی برنامه درسی آینده پژوهی بر اساس احصاء نیازهای فرهنگی شامل مفاهیم سازمان دهنده چهارگانه بترتیب ذیل است:

تحلیل روند فرهنگی تدریس: تحلیل روند تدریس به بررسی و ارزیابی فرآیند تدریس در محیط های آموزشی مختلف می پردازد. این تحلیل شامل بررسی روش ها، فرآیندها، و ابزارهای استفاده شده در تدریس، ارزیابی عملکرد اساتید و دانش آموزان، تحلیل اثربخشی روش های آموزشی و ارزیابی

نتایج آموزشی می‌شود. تحلیل روند تدریس نیازمند شناخت دقیق از نیازهای دانش‌آموزان، اثربخشی روش‌های تدریس، تعامل اساتید و دانش‌آموزان، و ارزیابی مداوم عملکرد تدریس است تا بتوان بهبود در فرآیند تدریس داشت (کُد ۳)، (کُد ۲)، (کُد ۱۵).

نگرش فرهنگی تدریس: نگرش فرهنگی تدریس به مطالعه و بررسی روابط فرهنگی و تأثیرات آنها بر فرآیند تدریس و یادگیری می‌پردازد. این نگرش تمرکز خود را بر شناخت و درک فرهنگ‌های مختلف دانش‌آموزان و اعضای جوامع تحصیلی قرار می‌دهد، و بر این اساس به بهبود روابط بین فرهنگ‌های مختلف، ایجاد محیط‌های آموزشی فرهنگی توانمند که احترام و تقدیر از تنوع فرهنگی داشته، و ترویج ارزش‌های فرهنگی و انسانی می‌پردازد (کُد ۸)، (کُد ۷)، (کُد ۲۶)، (کُد ۳۸).

جدول ۵. مؤلفه‌های سازماندهی محتوای الگوی برنامه درسی آینده پژوهی بر اساس احصاء

نیازهای آموزشی

مفهوم فراگیر	مفاهیم سازمان دهنده	مفاهیم باز
سازماندهی محتوای الگوی برنامه درسی مبتنی بر آینده پژوهی بر اساس احصاء نیازهای آموزشی	دسته بندی سیاست ها	تبیین سیاستهای برنامه های درسی آینده (کُد ۳)؛ تبیین سیاستهای ارزشیابی برنامه های درسی آینده (کُد ۳)؛ تبیین سیاستهای اجرایی برنامه های درسی آینده (کُد ۳)؛
	دسته بندی رویکردها	ارزش افزوده آموزشی در آینده (کُد ۳۶)؛ ساماندهی تکالیف درسی با موضوع وضعیت جامعه آینده (کُد ۵۱)، بهره گیری از رویکردهای برنامه درسی برای تربیت آینده (کُد ۵۵)؛ جایگاه علوم در آینده (کُد ۳۴)؛ جایگاه یادگیری دیجیتالی در آینده (کُد ۳۴)؛ سناریوهای آموزشی آینده (کُد ۳۹)
	دسته بندی کارکردها	کارکردهای آموزش فرهنگی آینده (کُد ۳۷)؛ کارکردهای آموزش دینی آینده (کُد ۳۷)؛ تحلیل دلالت های فروپاشی برنامه درسی با رویکرد آینده (کُد ۲)؛

بر اساس یافته های جدول ۵، سازماندهی محتوای برنامه درسی مبتنی بر احصاء نیازهای آموزشی شامل مفاهیم سازمان دهنده چهارگانه بترتیب ذیل است:

دسته بندی سیاست ها: برنامه درسی آینده پژوه در پی بهبود سیاست های آموزشی و یادگیری است. دسته بندی سیاست ها و آینده به شناسایی و تحلیل سیاست هایی که بر طراحی و پیاده سازی آینده ها

و پیش‌بینی‌ها تأثیر می‌گذارند، می‌پردازد. این دسته‌بندی می‌تواند شامل سیاست‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، آموزشی، فناوری و محیط زیستی باشد. اهداف این دسته‌بندی شامل تعریف اولویت‌ها، تعیین استراتژی‌ها و اهداف، ارزیابی عواقب سیاست‌ها و ارائه توصیه‌ها برای بهبود سیاست‌های آینده می‌باشد (کُد ۳).

دسته بندی ارزشها: ارزش‌های یادگیری آینده شامل ارزش‌هایی است که در فرآیند یادگیری و آموزش آینده مورد توجه قرار می‌گیرند. این ارزش‌ها می‌تواند شامل ارزش‌های اخلاقی، اجتماعی، فرهنگی، محیط زیستی و فناوری باشد که برای توسعه افراد و جامعه به طور کلی بسیار مهم است. این ارزش‌ها به رشد و تعالی انسان‌ها و جوامع کمک می‌کنند و به ایجاد یک آینده بهتر و پایدار کمک می‌کنند (کُد ۳۶)، (کُد ۳۴)، (کُد ۵۱)، (کُد ۳۹).

دسته بندی کارکردها: ارائه کارکردهای یادگیری و آموزشی آینده شامل توسعه مهارت‌های ضروری برای زندگی در جوامع پیچیده و پویا، تربیت انسان‌هایی با توانایی‌های اخلاقی و نوآورانه، ارتقاء دانش و فهم از تحولات جهانی و برخورد با چالش‌های نوپا و پیشرو، تدریس در قالب یک فرآیند پیوسته و پویا که از تکنولوژی‌های نوین بهره‌مند شده و همچنین تسهیل یادگیری همه‌جانبه و همیاری برای توسعه هرچه بیشتر استعدادهاى فردی و جمعی است (کُد ۲)، (کُد ۳۷).

جدول ۶. مؤلفه‌های سازماندهی محتوای الگوی برنامه درسی آینده پژوهی بر اساس احصاء

نیازهای اجتماعی

مفهوم فراگیر	مفاهیم سازمان دهنده	مفاهیم باز
محتوای مبتنی بر سازماندهی احصاء نیازهای اجتماعی	شکل یادگیری اجتماعی آینده	ساماندهی تکالیف درسی با موضوع وضعیت شغلی آینده (کُد ۵۱)؛ بهره‌گیری از رویکردهای برنامه درسی برای جامعه شناسی آینده (کُد ۵۵)؛
	شکل تغییرات اجتماعی آینده	شکل تغییرات اجتماعی در آینده (کُد ۳۵)، شکل تغییرات شغلی در آینده (کُد ۳۵)، جایگاه یادگیری دیجیتال در آینده (کُد ۳۴)؛
	شکل مهارتهای اجتماعی آینده	تبیین توانایی‌های فنی مورد لزوم آینده (کُد ۲)؛ تبیین توانایی‌های مهارتی مورد لزوم آینده (کُد ۲)؛ ارزش افزوده اجتماعی در آینده (کُد ۳۶)، جایگاه کارآفرینی در آینده (کُد ۳۴)، پیاده‌سازی

بحث‌های مشکلات اجتماعی آینده (کُد ۴۸)، تبیین توانایی‌های عاطفی مورد لزوم آینده (کُد ۲)؛

بر اساس یافته‌های جدول ۶ سازماندهی محتوای برنامه درسی احصاء نیازهای اجتماعی شامل مفاهیم سازمان دهنده سه گانه بترتیب ذیل است:

شکل یادگیری اجتماعی آینده: شکل یادگیری اجتماعی آینده به مطالعه و بررسی روندهایی که ممکن است در آینده در زمینه یادگیری و تحصیلات اجتماعی اتفاق بیافتد، می‌پردازد. این مسئله به بررسی نحوه تعلیم و تربیت افراد در جوامع و اجتماعات آینده پرداخته و به تلاش برای ایجاد محیط‌های آموزشی و تربیتی مناسب برای نسل‌های آینده می‌پردازد. شکل یادگیری اجتماعی آینده نیازمند بررسی تغییرات فرهنگی، اجتماعی و فناوری است تا بتوان بهترین روش‌ها و راهکارهای آموزشی و تربیتی را برای آینده شناسایی کرد (کُد ۵۵)، (کُد ۵۱).

شکل تغییرات اجتماعی آینده: شکل تغییرات اجتماعی آینده به بررسی و تحلیل تحولات و تغییراتی که ممکن است در آینده در ابعاد اجتماعی اتفاق بیافتد، می‌پردازد. این مسئله به بررسی تحولات در ساختارهای اجتماعی، نقش و جایگاه افراد در جامعه، روابط انسانی، فرهنگ و سایر عواملی که ممکن است تحولات اجتماعی را تحت تأثیر قرار دهند، می‌پردازد. بررسی شکل تغییرات اجتماعی آینده نیازمند شناخت دقیق از موضوعاتی مانند تغییرات دموگرافیک، تکنولوژی، اقتصاد و سیاست است (کُد ۳۴)، (کُد ۳۵).

شکل مهارت‌های اجتماعی آینده: شکل مهارت‌های اجتماعی آینده به بررسی و تحلیل مهارت‌هایی که در آینده برای افراد در جوامع و اجتماعات ضروری خواهد بود، می‌پردازد. این مهارت‌ها شامل مهارت‌های ارتباطی، همکاری، رهبری، تفکر انتقادی، حل مسئله، قدرت تصمیم‌گیری و سایر مهارت‌هایی است که افراد برای موفقیت در جوامع آینده نیاز دارند. بررسی شکل مهارت‌های اجتماعی آینده نیازمند شناخت دقیق از نیازهای جامعه است (کُد ۲)، (کُد ۳۴)، (کُد ۳۶).

سوال سوم تحقیق: روش‌های تدریس و آموزش الگوی برنامه درسی آینده پژوهی بر اساس احصاء نیازهای آموزشی، فرهنگی و اجتماعی دانش‌آموزان دوره متوسطه کدامند؟

جدول ۷. مؤلفه های روش های تدریس و آموزش الگوی برنامه درسی آینده پژوهی بر اساس احصاء نیازهای فرهنگی

مفهوم فراگیر	مفاهیم سازمان دهنده	مفاهیم باز
روش های تدریس و آموزش مبتنی بر احصاء نیازهای فرهنگی	فرهنگ پژوهی آینده	پژوهش نهادهای فرهنگی آینده (کُد ۲۳)؛ ترسیم مدل‌های مشارکت فرهنگی آینده (کُد ۲۵)، مقتضیات فرهنگی آینده به شیوه طرح مسئله (کُد ۸)؛ سبک زندگی اقتصادی آینده به شیوه طرح مسئله (کُد ۹)؛
	تحلیل گروهی روند چالش های فرهنگی آینده	واکاوی تنگناهای فرهنگی آینده (کُد ۵)؛ واکاوی تغییرات فرهنگی آینده (کُد ۶)؛ تبیین روند تحولات شناختی آینده (کُد ۳)؛ تبیین روند تحولات فناوری آینده (کُد ۳)؛
	نمایش ابزارهای فرهنگی آینده	نمایش ابزارهای یادگیری فرهنگی آینده (کُد ۱۶)؛ ترتیب کنفرانس کلاسی با عنوان مسئولیت های فرهنگی آینده (کُد ۲۰)؛
	بحث مشکلات فرهنگی	تبیین روند تحولات مهارت‌های آینده (کُد ۳)؛ واکاوی مشکلات فرهنگی آینده (کُد ۴)؛ پیاده سازی بحث های مشکلات اخلاقی آینده (کُد ۴۸)؛ پیاده سازی بحث های مشکلات فرهنگی آینده (کُد ۴۸)؛
	آینده پژوهی نهادهای فرهنگی	تبیین ضرورت های شناخت پژوهی آینده (کُد ۳)؛ تبیین ضرورت های مهارت پژوهی آینده (کُد ۳)؛ تبیین ضرورت های ارزش پژوهی آینده (کُد ۳)؛

بر اساس یافته های جدول ۷، مؤلفه های روش های تدریس و آموزش الگوی برنامه درسی آینده پژوهی بر اساس احصاء نیازهای فرهنگی شامل مفاهیم سازمان دهنده پنجگانه بترتیب ذیل است: فرهنگ پژوهی آینده: فرهنگ پژوهی آینده به مطالعه و تحلیل فرهنگ و ارزش های جامعه امروز با تمرکز بر نگاه به آینده می پردازد. در فرهنگ پژوهی آینده، موضوعاتی مانند ارزش های اجتماعی، اتفاقات تاریخی، تغییرات فرهنگی، توجه به چالش های زیست محیطی، تکنولوژی و نوآوری، توسعه پایدار و موضوعات اقتصادی مورد بررسی قرار می گیرند (کُد ۲۳)، (کُد ۲۵)، (کُد ۹).

تحلیل گروهی روند چالش های فرهنگی آینده: تحلیل گروهی روند چالش های فرهنگی آینده نیازمند توجه به انواع مختلف چالش هایی است که ممکن است در جامعه های آینده پدید

آید. تغییرات سریع و پویای فرهنگی که ممکن است منجر به از بین رفتن ارزش‌ها و اصول بنیادین جامعه شود و نیاز به تعادل بین حفظ ارزش‌های سنتی و پذیرش تحولات جدید را ابراز می‌کند. یسرف‌های فناوری و تکنولوژی که منجر به تغییرات عمیق در زندگی اجتماعی و فرهنگی افراد می‌شود و نیاز به تطبیق با عواقب این تحولات بر فرهنگ و ارزش‌های جامعه را ایجاد می‌کند. نمایش ابزارهای فرهنگی آینده: فرهنگ آینده به عنوان یک حوزه مطالعاتی گسترده نیازمند استفاده از ابزارهای متنوع برای تحلیل، پیش‌بینی و پایش تحولات فرهنگی در آینده است. مطالعه و تحلیل چندین سناریو مختلف برای آینده فرهنگی جامعه این امکان را فراهم می‌کند تا تأثیرات مختلف تحولات ممکن را در نظر گرفته و به بهترین شکل برنامه‌ریزی شود (کُد ۱۶)، (کُد ۲۰).

بحث مشکلات فرهنگی: بحث مشکلات فرهنگی به مطالعه و تحلیل مسائلی از جمله تعارضات فرهنگی، ارتباطات بین فرهنگی، نارضایتی‌های فرهنگی و سایر مشکلاتی که ممکن است در زمینه فرهنگی و هویت ملی به وجود بیاید، می‌پردازد. مشکلات فرهنگی در جوامع مختلف ممکن است منشأ از تفاوت‌های فرهنگی، نارضایتی‌ها از سیاست‌های فرهنگی، نقص‌های در فرهنگ سازمانی و سایر عواملی باشد که بیشتر به تفکرات و اعتقادات جامعه و فردی مرتبط می‌شوند (کُد ۳)، (کُد ۴)، (کُد ۴۸).

آینده پژوهی نهادهای فرهنگی: آینده‌پژوهی نهادهای فرهنگی به بررسی و پیش‌بینی تحولات و روندهای فرهنگی که ممکن است در آینده رخ دهد، می‌پردازد. این نهادها از جمله موزه‌ها، کتابخانه‌ها، مراکز فرهنگی و هنری و سایر موسسات فرهنگی هستند که نقش بسیار مهمی در شکل‌دهی به فرهنگ و تمدن جوامع دارند (کُد ۳).

جدول ۸. مؤلفه‌های روش‌های تدریس و آموزش الگوی برنامه درسی آینده پژوهی بر اساس

احصاء نیازهای آموزشی

مفهوم فراگیر	مفاهیم سازمان دهنده	مفاهیم باز
روش‌های تدریس و آموزش الگوی برنامه درسی آینده پژوهی بر اساس	یادگیری به شیوه گروهی	یادگیری تیمی بازیگران اجتماعی آینده (کُد ۷)؛ یادگیری تیمی بازیگران اقتصادی آینده (کُد ۷)؛
	یادگیری به شیوه مسئله محور	واکاوی مشکلات اجتماعی آینده (کُد ۴)؛ واکاوی مشکلات اقتصادی آینده (کُد ۴)؛ واکاوی مشکلات زیست محیطی

احصاء نیازهای آموزشی		آینده (کُد ۴)؛ واکاوی مشکلات جهانی آینده (کُد ۴)؛ واکاوی تنگناهای اجتماعی آینده (کُد ۵)؛ واکاوی تنگناهای اقتصادی آینده (کُد ۵)؛ مقتضیات جهانی آینده به شیوه طرح مسئله (کُد ۸)؛ سبک زندگی شغلی آینده به شیوه طرح مسئله (کُد ۹)؛ واکاوی تنگناهای فنی آینده (کُد ۵)؛ واکاوی تغییرات اقتصادی آینده (کُد ۶)؛ واکاوی تربیت زیست محیطی آینده (کُد ۱۹)، واکاوی تغییرات اجتماعی آینده (کُد ۶)؛ واکاوی تغییرات جهانی آینده (کُد ۶)؛ واکاوی تغییرات زیست محیطی آینده (کُد ۶)؛
	یادگیری به شیوه نیازسنجی	نیازسنجی اجتماعی آینده (کُد ۲۶)؛ نیازسنجی شغلی آینده (کُد ۲۶)؛ نیازسنجی اقتصادی آینده (کُد ۲۶)؛ نیازسنجی فناوریانه آینده (کُد ۲۶)؛
	نمایش ابزارهای یادگیری آینده	نمایش ابزارهای یادگیری اجتماعی آینده (کُد ۱۶)؛ ترتیب کنفرانس کلاسی با عنوان مسئولیت های اجتماعی آینده (کُد ۲۰)؛ ترتیب کنفرانس کلاسی با عنوان مسئولیت های اقتصادی آینده (کُد ۲۰)؛ ترتیب کنفرانس کلاسی با عنوان مسئولیت های زیست محیطی آینده (کُد ۲۰)؛
	آینده پژوهی نهادهای اجتماعی	پژوهش نهادهای اجتماعی آینده (کُد ۲۳)؛ پژوهش نهادهای اقتصادی آینده (کُد ۲۳)؛ ترسیم مدل‌های مشارکت اجتماعی آینده (کُد ۲۵)؛ ترسیم مدل‌های مشارکت شغلی آینده (کُد ۲۵)؛ تحلیل افق اجتماعی آینده (کُد ۲۸)؛

بر اساس یافته های جدول ۸، مؤلفه های روش های تدریس و آموزش احصاء نیازهای آموزشی شامل مفاهیم سازمان دهنده پنجگانه بترتیب ذیل است:

یادگیری به شیوه گروهی: یادگیری به شیوه گروهی یک روش موثر برای افزایش تعاملات اجتماعی و افزایش توانایی های همکاری و تعامل در دانشجویان است. با انجام فعالیت های گروهی، دانش آموزان بهتر از یادگیری از یکدیگر بهره می برند و این باعث افزایش تعاملات اجتماعی و مهارت های ارتباطی آنها می شود. یادگیری به شیوه گروهی منجر به تقویت مهارت های همکاری، تعامل و رهبری می شود (کُد ۷)، (کُد ۸).

یادگیری به شیوه مسئله محور: یادگیری به شیوه مسئله محور یک روش آموزشی موثر است که بر اساس حل مسائل و مواجهه با چالش‌ها و مسائل واقعی، دانشجویان را به یادگیری و تفکر انتقادی تشویق می‌کند. این روش آموزشی باعث تحریک تفکر انتقادی دانش آموزان می‌شود زیرا آنها موظف به حل مسائل پیچیده و تحلیل مسائل مختلف می‌شوند (کُد۴)، (کُد۵)، (کُد۹)، (کُد۶).

یادگیری به شیوه نیازسنجی: این روش آموزشی، با تاکید بر نیازهای فردی دانشجویان، می‌تواند بهبود روند یادگیری و ارتقاء کیفیت آموزش منجر شود. افزایش مشارکت و تعامل دانشجویان، توجه به تفکر انتقادی و ارتقاء عملکرد آنها، چالش‌ها و مسائل بهبودی تدریس و یادگیری، و افزایش رضایت دانشجویان از فرآیند آموزش و یادگیری از جمله مزایای این روش آموزشی می‌باشند (کُد۲۶).

نمایش ابزارهای یادگیری آینده: ابزارهای یادگیری آینده نیازمند توجه به فناوری‌های نوین و روند تحولات جهانی در حوزه آموزش و یادگیری هستند. استفاده از هوش مصنوعی و الگوریتم‌های یادگیری ماشینی برای ارتقاء فرایندهای آموزش و یادگیری و ارائه خدمات آموزشی شخصی‌سازی شده. به کمک تکنولوژی واقعیت مجازی و افزوده، دانشجویان می‌توانند تجربیات یادگیری منحصر به فردی را تجربه کنند (کُد۱۶)، (کُد۲۰).

آینده پژوهی نهادهای اجتماعی: آینده پژوهی نهادهای اجتماعی از اهمیت بسزایی برخوردار است زیرا این نهادها نقش اساسی در تعاملات اجتماعی و توسعه جامعه دارند. برخی از مسائل و چالش‌هایی که ممکن است در آینده پژوهی نهادهای اجتماعی مطرح شوند عبارتند از: ۱. تغییرات جمعیتی: با توجه به رشد جمعیت و تغییرات دموگرافیک، نهادهای اجتماعی نیازمند تطبیق بهبود یافته با نیازهای جامعه خواهند بود. ۲. فناوری و دیجیتالیزاسیون: تأثیر فناوری روز افزون بر تعاملات اجتماعی و عملکرد نهادهای اجتماعی قابل مشاهده است و نیازمند به اندازه‌گیری و تطبیق با این تغییرات خواهند بود (کُد۲۳)، (کُد۲۵)، (کُد۲۸).

جدول ۹. مؤلفه های روش های تدریس و آموزش الگوی برنامه درسی آینده پژوهی بر اساس

احصاء نیازهای اجتماعی

مفهوم فراگیر	مفاهیم سازمان دهنده	مفاهیم باز
روش های تدریس و آموزش مبتنی بر	روش رویداد اجتماع محور	محتواشناسی رویدادهای آموزشی آینده (کُد ۵۵)، روش شناسی اجتماعی تدریس آینده (کُد ۵۵)، تدریس خلاقانه برای روحیه تولید علم (کُد ۱)، تدریس پویا (کُد ۶۲)
احصاء نیازهای اجتماعی	ابزار یادگیری اجتماع محور	ابزارشناسی رویدادهای اجتماعی تدریس آینده (کُد ۵۵)، زمینه ساز رشد فکری به کمک اجتماع (کُد ۶۱)، زمینه سازی رشد اجتماعی به کمک اجتماع (کُد ۶۰)،
	فعالیت یادگیری اجتماع محور	تربیت اجتماعی نسل جدید (کُد ۶۲)، انتقال ارزشهای اجتماعی به نسل آینده (کُد ۶۲)، انتقال معنای زندگی به نسل آینده (کُد ۶۲)، تربیت نسل عدالت طلب (کُد ۶۱)، پرورش انسان های خودباور در جامعه (کُد ۶۰)

بر اساس یافته های جدول ۹، مؤلفه های روش های تدریس و آموزش الگوی برنامه درسی آینده پژوهی بر اساس احصاء نیازهای اجتماعی شامل مفاهیم سازمان دهنده سه گانه بترتیب ذیل است: روش رویداد اجتماع محور: با توجه به موضوع مطرح شده، روش رویداد اجتماع محور به عنوان یک رویکرد مدیریتی، به مدیریت تیم ها و افراد با تاکید بر ارتباطات و تعاملات اجتماعی می پردازد. این روش بر این فرض استوار است که تغییرات موفقیت آمیز و بهبودهای در یک سازمان از تغییرات در روابط و ارتباطات افراد و گروه ها ناشی می شود. در این رویکرد، تمرکز بر روابط اجتماعی، تیم های کاری موثر و ایجاد یک محیط کاری هماهنگ و پویا قرار دارد.

ابزار یادگیری اجتماع محور: ابزار یادگیری اجتماع محور به ابزارها و روش هایی اشاره دارد که برای تسهیل یادگیری و توسعه مهارت های اجتماعی در محیط های آموزشی استفاده می شود. این ابزارها بر اساس توانایی ها و نیازهای افراد در تعامل با دیگران طراحی می شوند و به افراد کمک می کنند تا ارتباطات موثرتری برقرار کرده و از تجربیات گروهی بهتری بهره ببرند.

فعالیت یادگیری اجتماع محور: یادگیری اجتماعی نوعی از شیوه های یادگیری است. این گونه یادگیری زمانی رخ میدهد که از راه مشاهده ی رفتار دیگران و تقلید و الگوبرداری، یادگیری

جدیدی در فرد ایجاد شود. یادگیری اجتماعی نوعی از شیوه‌های یادگیری است که دارای اصول و مفاهیمی است که مشاهده، تشویق، مدل‌سازی و تقلید از شاخصه‌های اصلی آن می‌باشد (کُد ۶۲)، (کُد ۶۱)، (کُد ۶۰).

سؤال چهارم تحقیق: روش‌های ارزشیابی الگوی برنامه درسی آینده پژوهی بر اساس احصاء نیازهای آموزشی، فرهنگی و اجتماعی دانش‌آموزان دوره متوسطه کدامند؟

جدول ۱۰. مؤلفه‌های روش‌های ارزشیابی الگوی برنامه درسی آینده پژوهی بر اساس احصاء

نیازهای اجتماعی

مفهوم فراگیر	مفاهیم سازمان دهنده	مفاهیم باز
روش‌های ارزشیابی مبتنی بر احصاء نیازهای اجتماعی	واکاوی معانی توسعه آینده	واکاوی معانی نظم اجتماعی آینده (کُد ۳۰)؛ آشنایی با معانی نظم اقتصادی آینده (کُد ۳۰)؛ ارزشیابی توسعه اجتماعی آینده مبتنی بر پژوهش (کُد ۲۰)؛ ارزشیابی توسعه اقتصادی آینده مبتنی بر پژوهش (کُد ۲۰)؛ ارزشیابی توسعه شغلی آینده مبتنی بر پژوهش (کُد ۲۰)؛ ارزشیابی توسعه فناوری آینده مبتنی بر پژوهش (کُد ۲۰)؛ ارزیابی خرد اجتماعی آینده (کُد ۵۸)؛
	مطالعه گزارش‌های فرصت‌های آینده	مطالعه گزارش‌های فرصت‌های اجتماعی آینده (کُد ۱۴)؛ مطالعه گزارش‌های تهدید‌های اقتصادی آینده (کُد ۱۴)، تحلیل جامعه آینده پیش‌رو (کُد ۵۰)؛ ارزیابی نتایج مطالعات پاسخگویی اجتماعی به آینده (کُد ۲۱)؛ ارزیابی نتایج مطالعات پاسخگویی اقتصادی به آینده (کُد ۲۱)؛
	سنجش نگرانی‌های آینده	دانش سنجی تهدیده‌های شغلی آینده (کُد ۱۴)؛ دانش سنجی تهدید‌های اجتماعی آینده (کُد ۱۴)؛ سنجش نگرانی‌های اجتماعی آینده (کُد ۲۲)؛ سنجش نگرانی‌های اقتصادی آینده (کُد ۲۲)؛ سنجش نگرانی‌های اجتماعی آینده (کُد ۲۲)؛ واکاوی تربیت اجتماعی آینده (کُد ۱۹)؛
ارزیابی آگاهی‌های آینده	ارزیابی آگاهی‌های احتمالی اجتماعی (کُد ۱۷)؛ ارزیابی آگاهی‌های احتمالی شغلی (کُد ۱۷)؛ ارزیابی آگاهی‌های احتمالی اقتصادی (کُد ۱۷)	

بر اساس یافته های جدول ۱۰، مؤلفه های روش های ارزشیابی الگوی برنامه درسی آینده پژوهی بر اساس احصاء نیازهای اجتماعی شامل مفاهیم سازمان دهنده چهارگانه بترتیب ذیل است: واکاوی معانی توسعه آینده: واکاوی معانی توسعه آینده به مطالعه و تحلیل معانی و مفاهیم مربوط به توسعه و پیشبرد در آینده می پردازد. تحلیل مفاهیم و مبانی توسعه: بررسی و تحلیل مفاهیم و مبانی پایه توسعه می تواند به شما کمک کند تا بهترین رویکردها و استراتژی ها را برای توسعه آینده شناسایی کنید (کُد ۳)، (کُد ۲۵)، (کُد ۵۸).

مطالعه گزارش های فرصت های آینده: مطالعه گزارش های فرصت های آینده می تواند به شما کمک کند تا از موقعیت های ممکن و فرصت های پنهان در آینده آگاه شوید و برنامه های مناسبی برای بهره بردن از آنها تدوین کنید. مطالعه گزارشات تحقیقات و پژوهش ها: بررسی گزارشات و تحقیقات موجود در زمینه های مختلف می تواند به شناسایی فرصت های آینده کمک کند (کُد ۱۴)، (کُد ۵۰)، (کُد ۲۱).

سنجش نگرانی های آینده: سنجش نگرانی های آینده بسیار مهم است تا بتوانیم بهترین استراتژی ها و راهکارها را برای مقابله با این نگرانی ها تدوین کنیم. مصاحبه با افراد کلیدی: انجام مصاحبه های محوری با افراد کلیدی مانند کارشناسان، مدیران و کارکنان، می تواند به شناسایی نگرانی های آینده کمک کند. انجام نظرسنجی و نظردهی درون سازمان یا جامعه می تواند به شما کمک کند تا نگرانی های مختلف را شناسایی کرده و اولویت بندی کنی (کُد ۱۴)، (کُد ۲۹)، (کُد ۱۹).

ارزیابی آگاهی آینده: ارزیابی آگاهی آینده احتمالاً به ارزیابی میزان دانش و آگاهی موجود درباره تحولات و تهدیدات ممکن در آینده می پردازد. تجزیه و تحلیل مدل های آینده: بررسی و تحلیل مدل های آینده مختلف می تواند به شما کمک کند تا بهترین تصمیمات را برای رفع چالش ها و فرصت های ممکن در آینده بگیرید. ارزیابی منابع اطلاعاتی مختلف مانند گزارش های تحقیقات، رویدادها، روندها و داده های آماری می تواند به شما کمک کند تا نقاط ضعف و قوت آگاهی آینده خود را شناسایی کنید (کُد ۱۷).

جدول ۱۱. مؤلفه‌های روش‌های ارزشیابی الگوی برنامه درسی آینده پژوهی بر اساس احصاء

نیازهای آموزشی

مفهوم فراگیر	مفاهیم سازمان دهنده	مفاهیم باز
روش‌های ارزشیابی مبتنی بر احصاء نیازهای آموزشی	ارزیابی نتایج مطالعات پاسخگویی به آینده	ارزیابی خرد آموزشی آینده (کُد ۵۸)؛ ارزیابی نتایج مطالعات پاسخگویی علمی به آینده (کُد ۲۱)؛ ارزیابی آگاهی به آینده محتمل فناوری (کُد ۱۷)؛ مطالعه گزارش‌های فرصت‌های علمی آینده (کُد ۱۴)؛ واکاوی معانی نظم علمی آینده (کُد ۳۰)؛ واکاوی معانی نظم فناوری آینده (کُد ۳۰)؛
	تحلیل تهدیدهای آینده	تحلیل آموزش آینده پیش رو (کُد ۵۰)؛ تحلیل تربیت آینده پیش رو (کُد ۵۰)؛
	واکاوی تربیت آینده	واکاوی تربیت فنی آینده (کُد ۱۹)؛ واکاوی تربیت شغلی آینده (کُد ۱۹)؛ واکاوی تربیت روانشناختی آینده (کُد ۱۹)
	دانش سنجی آینده پیش رو	دانش سنجی تهدیدهای علمی آینده (کُد ۱۴)؛ سنجش نگرانی‌های فنی آینده (کُد ۲۲)؛ سنجش نگرانی‌های فناوری آینده (کُد ۲۲)؛

بر اساس یافته‌های جدول ۱۱، مؤلفه‌های روش‌های ارزشیابی الگوی برنامه درسی مبتنی بر آینده پژوهی بر اساس احصاء نیازهای آموزشی شامل مفاهیم سازمان دهنده چهارگانه بترتیب ذیل است: ارزیابی نتایج مطالعات پاسخگویی به آینده؛ ارزیابی نتایج مطالعات پاسخگویی به آینده بسیار مهم است تا بتوانیم از صحت و کارایی این مطالعات اطمینان پیدا کنیم و بتوانیم تصمیمات بهینه‌ای برای آینده بگیریم. بررسی صحت و قابلیت اعتماد داده‌های استفاده شده در مطالعه بسیار حیاتی است. بررسی روش‌های استفاده شده در مطالعه، اعم از روش تحقیق، نمونه‌گیری، و ابزارهای استفاده شده، می‌تواند به ما کمک کند تا اطمینان حاصل کنیم که نتایج معتبری داریم. بررسی و تفسیر نتایج به صورت کامل و دقیق بسیار مهم است تا بتوانیم از نتایج به اندازه کافی بهره ببریم (کُد ۲۱)، (کُد ۱۷)، (کُد ۵۸)، (کُد ۲۱)، (کُد ۳۰).

تحلیل تهدیدهای آینده: تحلیل تهدیدهای آینده یک فرایند است که شامل شناسایی و بررسی تهدیدهای محتمل و ممکن است که در آینده بر سازمان یا جامعه تأثیر منفی بگذارند. این تحلیل

معمولاً به منظور استفاده برای پیش بینی و پیشگیری از وقوع این تهدیدها صورت می گیرد. برای انجام تحلیل تهدیدهای آینده، ابتدا باید به دنبال منابع اطلاعاتی مناسب برای شناسایی تهدیدهای ممکن بگردید. این منابع می توانند از گزارش های علمی، آمارهای مربوط، مطالب دسترسی آسان از اینترنت و دیگر منابع مربوطه باشند. سپس باید تهدیدهای محتمل را شناسایی کرده و اثرات آنها را بر سازمان یا جامعه ارزیابی کرد (کُد ۵۰).

واکاوی تربیت آینده: تربیت آینده یک موضوع بسیار مهم است که به تمامی جوانان و نسل آینده اختصاص دارد. این مفهوم به مجموعه ارزش ها، مهارت ها، دانش و توانایی هایی اشاره دارد که بیشتر به کودکان و نوجوانان اعطا می شود تا بتوانند در دنیای پیچیده و تغییرات سریع امروزی با موفقیت ادامه دهند. تربیت آینده تلاش می کند تا افراد را برای مواجهه با چالش ها، تغییرات و فرصت های آینده آماده کند (کُد ۱۹).

دانش سنجی آینده پیش رو: دانش سنجی آینده پیش رو به مجموعه روش ها، ابزارها و فرایندهایی اطلاق می شود که برای تحلیل و پیش بینی رویدادها، تغییرات و چالش های ممکن در آینده استفاده می شود. این فرایند به ما کمک می کند تا از پیش بینی های دقیق تر و بهتری برای آینده برخوردار باشیم و بتوانیم برنامه ها و استراتژی های مناسبی را برای مقابله با تحولات آینده تدوین کنیم (کُد ۲۲)، (کُد ۱۴).

جدول ۱۲. مؤلفه های روش های ارزشیابی الگوی برنامه درسی آینده پژوهی بر اساس احصاء

نیازهای فرهنگی

مفهوم فراگیر	مفاهیم سازمان دهنده	مفاهیم باز
روش های ارزشیابی احصاء نیازهای فرهنگی	رویکردهای فرهنگی ارزشیابی	رویکردهای فرهنگی برنامه درسی آینده (۵)، (کُد ۹) ، رویکردهای فرهنگی پاسخگو به آموزش، فرهنگ یادگیرنده محور، رویکرد فرهنگ دیجیتال آموزش (کُد ۵) ، فرهنگ تفکر خلاقانه (کُد ۱۱)، فرهنگ تفکر خلاق (کُد ۱۴)، فرهنگ مشارکت در تدریس (کُد ۱۵)، فرهنگ تدریس عملی (کُد ۱۵)، تفکر فرهنگی آینده نگرانه ارزشیابی (کُد ۵)، سیاست های مشارکت فرهنگی (کُد ۵)، توسعه فرهنگ فناوری در ارزشیابی (کُد ۵)

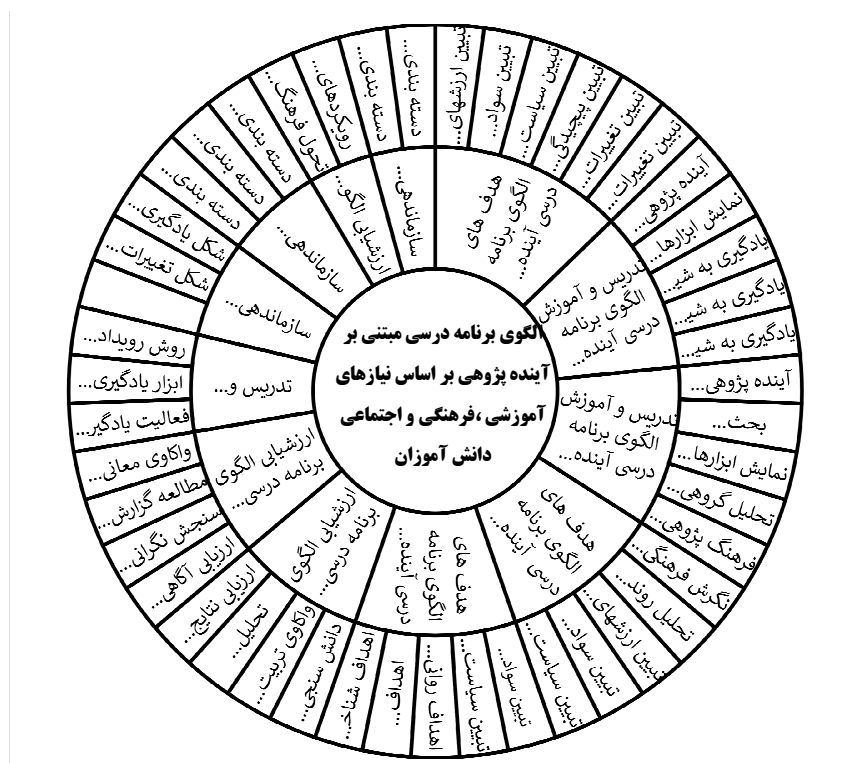
تحول فرهنگ ارزشیابی	احیای فرهنگ مدرسه ای (کُد ۵)، پذیرش چند فرهنگ گرایی آموزش (کُد ۵)، بازاندیشی فرهنگی آموزشی (کُد ۵)، فرهنگ ارزشیابی یادگیری مستمر (کُد ۵)، فرهنگ تحول پذیری ارزشیابی (کُد ۵)، مدیریت تفاوت های فرهنگی (کُد ۵)، حساسیت فرهنگی (کُد ۵)، فرهنگ ارزشیابی دانایی محوری (کُد ۵).

بر اساس یافته های جدول ۱۲، مؤلفه های روش های ارزشیابی الگوی برنامه درسی آینده پژوهی بر اساس احصاء نیازهای فرهنگی شامل مفاهیم سازمان دهنده چهارگانه بترتیب ذیل است:

رویکردهای فرهنگی ارزشیابی: رویکردهای فرهنگی ارزشیابی به بررسی و تحلیل روش ها و ابزارهای مورد استفاده برای ارزیابی عملکرد و اثربخشی نهادهای فرهنگی می پردازد. این رویکردها برای ارزیابی تأثیر و ارزش افزوده تحولات و فعالیت های فرهنگی، ارزیابی عملکرد برنامه ها و پروژه های فرهنگی، ارزیابی کیفیت خدمات ارائه شده توسط نهادهای فرهنگی و سایر امور ارزشیابی در زمینه فرهنگ و هنر مورد استفاده قرار می گیرند (کُد ۵)، (کُد ۹)، (کُد ۱۴)، (کُد ۱۵)، (کُد ۵).

تحول فرهنگ ارزشیابی: تحول فرهنگ ارزشیابی می تواند برای بهبود سیستم ها و فرآیندهای ارزشیابی از اهمیت بالایی برخوردار باشد. ارزشیابی باید بر ارزش های کیفیت و عملکرد محور متمرکز شود تا بهبود عملکرد و کیفیت خدمات و محصولات فراهم گردد. استفاده از روش ها و رویکردهای نوین در ارزشیابی، مانند ارزشیابی ۳۶۰ درجه، ارزشیابی مبتنی بر اهداف و ارزشیابی افراد با تمرکز بر توانایی ها و نقاط قوت آنها (کُد ۵).

سوال پنجم تحقیق الگوی برنامه درسی مبتنی بر آینده پژوهی بر اساس احصاء نیازهای آموزشی، فرهنگی و اجتماعی دانش آموزان دوره متوسطه چگونه می باشد؟

شکل ۱. الگوی برنامه درسی مبتنی بر آینده پژوهی بر اساس احصاء نیازهای آموزشی، فرهنگی و اجتماعی دانش آموزان دوره متوسطه

بحث و نتیجه گیری

آماده سازی دانش آموزان برای زندگی در آینده پیش رو لزوماً باید نیازهای آنها در ابعاد آموزشی، فرهنگی، و اجتماعی برطرف شود. طراحی برنامه درسی مبتنی بر رویکرد آینده پژوهی راهبردی برای این پاسخگویی به این نیازهاست. نتایج نشان داد، هدف های الگوی برنامه درسی آینده پژوهی بر اساس احصاء نیازهای آموزشی در قالب اهداف شناختی، انگیزشی، روانی-حرکتی آینده، تبیین سیاست های آموزشی آینده، سواد یادگیری فراهم شده است. نتایج با مطالعات (توانا، و آریس داودی، ۱۳۹۱؛ صادق، و همکاران، ۱۳۹۲؛ مصطفی زاده، کشتی آراء، و قلی زاده، ۱۳۹۸؛ تقوایی یزدی، و هژبر لطف آبادی، ۱۴۰۲؛ حقیقی، و همکاران، ۱۴۰۳) همسویی داشته است. بنابه مطالعات

آنها برنامه درسی آینده پژوه برای احصاء نیازهای آموزشی باید در راستای اهداف شناختی، عاطفی و روانی و همچنین سیاست‌های مترتب بر آنها برای بهبود سواد یادگیری طراحی شود. نتایج نشان داد، هدف‌های الگوی برنامه درسی آینده پژوهی بر اساس احصاء نیازهای اجتماعی در در قالب تبیین تغییرات اقتصادی، اجتماعی، شغلی آینده، تبیین تغییرات شغلی آینده فراهم شده است. نتایج با مطالعات (مصطفی زاده، کشتی آراء، و قلی زاده، ۱۳۹۸؛ ناماسیویام، العبدی، و فولادی^۱، ۲۰۲۳؛ فیلیپس، و ان-ای-فوک^۲، ۲۰۲۴) همسویی داشته است. بنابه مطالعات آنها برنامه درسی آینده پژوه برای احصاء نیازهای اجتماعی باید در راستای تغییرات اقتصادی، اجتماعی، شغلی آینده، تبیین تغییرات شغلی آینده طراحی شود.

بر اساس یافته‌ها، هدف‌های الگوی برنامه درسی آینده پژوهی بر اساس احصاء نیازهای فرهنگی در قالب تبیین سیاست‌ها، سواد و ارزشهای فرهنگی آینده فراهم شده است. نتایج با مطالعات (مرادی پردنجانی، و همکاران، ۱۳۹۴؛ آیسودوری، و همکاران^۳، ۲۰۲۳؛ باتلا، چاولا، و گوپتا^۴، ۲۰۲۴) همسویی داشته است. بنابه مطالعات آنها برنامه درسی آینده پژوه برای احصاء نیازهای فرهنگی باید در راستای تبیین سیاست‌ها، سواد و ارزشهای فرهنگی آینده طراحی شود. یافته‌ها نشان داد، سازماندهی محتوای الگوی برنامه درسی آینده پژوهی بر اساس احصاء نیازهای فرهنگی در قالب تحلیل روند و نگرش فرهنگی تدریس فراهم شده است. نتایج با مطالعات (دوستی، خمیس ابادی؛ و میدانی، ۱۳۹۴؛ صحبت‌لو، و نادری، ۱۴۰۰؛ یوسفی همدانی، و همکاران، ۱۴۰۲؛ تقوایی یزدی، و هژبر لطف آبادی، ۱۴۰۲؛ ماریا^۵، ۲۰۲۱) همسویی داشته است. بنابه مطالعات آنها برنامه درسی آینده پژوه برای احصاء نیازهای فرهنگی باید در راستای تحلیل روند و نگرش فرهنگی تدریس آینده طراحی شود. بر اساس یافته‌ها سازماندهی محتوای برنامه درسی مبتنی بر احصاء نیازهای آموزشی در قالب دسته‌بندی سیاست‌ها، رویکردها، و کارکردها فراهم شده است. نتایج با مطالعات (یوسفی همدانی، و همکاران، ۱۴۰۲؛ یوسف^۶، ۲۰۲۳؛ باتلا، چاولا، و گوپتا^۷، ۲۰۲۴؛ البانا، و

1. Namasivayam, Al-Obaidi, & Fouladi

2. Phillips, & Ng-A-Fook

3. Isidori, etal

4. Bathla, Chawla, & Gupta

5. Mariya

6. Yusuf

7. Bathla, Chawla, & Gupta

آرمسترانگ^۱ (۲۰۲۴) همسویی داشته است. بنابه مطالعات آنها برنامه درسی آینده پژوه برای احصاء نیازهای فرهنگی باید در راستای دسته بندی سیاست ها، رویکردها، و کارکردهای آموزشی آینده طراحی شود.

بر اساس یافته ها، سازماندهی محتوای برنامه درسی احصاء نیازهای اجتماعی در قالب شکل یادگیری اجتماعی آینده، تغییرات اجتماعی آینده، مهارتهای اجتماعی آینده فراهم شده است. نتایج با مطالعات (الباننا، و آرمسترانگ^۲، ۲۰۲۴؛ فیلیپس، و ان-ای-فوک^۳، ۲۰۲۴) همسویی داشته است. بنابه مطالعات آنها برنامه درسی آینده پژوه برای احصاء نیازهای اجتماعی باید در راستای تغییرات اجتماعی آینده، مهارتهای اجتماعی آینده طراحی شود. یافته ها نشان داد، روش های تدریس و آموزش احصاء نیازهای آموزشی در قالب یادگیری به شیوه گروهی، یادگیری به شیوه مسئله محور، یادگیری به شیوه نیازسنجی، نمایش ابزارهای یادگیری آینده، فراهم شده است. نتایج با مطالعات (همتی، گودرزی، حاجیانی، ۱۳۹۴؛ کیانی، ۱۳۹۵؛ یادگاری، ۱۳۹۷؛ ابراهیمی مرمتی، و سلیمی، ۱۳۹۸؛ حیاتی فر، و مکوندی، ۱۴۰۰؛ شرفی، و همکاران، ۱۴۰۱) همسویی داشته است. بنابه مطالعات آنها برنامه درسی آینده پژوه برای احصاء نیازهای آموزشی باید در راستای یادگیری به شیوه گروهی، یادگیری به شیوه مسئله محور، و ابزارهای یادگیری آینده طراحی شود.

بر اساس یافته ها، روش های تدریس و آموزش الگوی برنامه درسی آینده پژوهی بر اساس احصاء نیازهای فرهنگی در قالب فرهنگ پژوهی آینده، تحلیل گروهی روند چالش های فرهنگی آینده، نمایش ابزارهای فرهنگی آینده، بحث مشکلات فرهنگی، آینده پژوهی نهادهای فرهنگی فراهم شده است. نتایج با مطالعات (کیانی، ۱۳۹۵؛ اخلاقی، و همکاران، ۱۳۹۹؛ حیاتی فر، و مکوندی، ۱۴۰۰؛ یوسفی همدانی، و همکاران، ۱۴۰۲؛ ماریا^۴، ۲۰۲۱) همسویی داشته است. بنابه مطالعات آنها برنامه درسی آینده پژوه برای احصاء نیازهای فرهنگی باید در راستای هنگ پژوهی آینده، تحلیل گروهی روند چالش های فرهنگی آینده، نمایش ابزارهای فرهنگی آینده طراحی شود. براساس یافته ها روش های تدریس و آموزش الگوی برنامه درسی آینده پژوهی بر اساس احصاء نیازهای اجتماعی در قالب رویداد اجتماع محور، ابزار یادگیری اجتماع محور، فعالیت یادگیری اجتماع محور فراهم شده

¹. Elbanna, & Armstrong

². Elbanna, & Armstrong

³. Phillips, & Ng-A-Fook

⁴. Mariya

است. نتایج با مطالعات (نووسکی و همکاران، ۲۰۱۲؛ لیانگ، ۲۰۱۳؛ گولدک، و واترز^۱، ۲۰۱۴؛ سراج، ۲۰۱۷) همسویی داشته است. بنابه مطالعات آنها برنامه درسی آینده پژوه برای احصاء نیازهای اجتماعی باید در راستای رویداد اجتماع محور، ابزار یادگیری اجتماع محور، فعالیت یادگیری اجتماع محور برای آنها طراحی شود. یافته‌ها نشان داد، روش‌های ارزشیابی الگوی برنامه درسی آینده پژوهی بر اساس احصاء نیازهای اجتماعی در قالب واکاوی معانی توسعه آینده، مطالعه گزارش‌های فرصت‌های آینده، سنجش نگرانی‌های آینده، ارزیابی آگاهی آینده محتمل فراهم شده است. نتایج تحقیق با مطالعات (کشاوری، یارمحمدیان، و نادى، ۱۳۹۶؛ محمدی بلبان آباد، سیفی و ناطقی، ۱۳۹۷؛ خلیفه و خلیفه، ۱۳۹۷؛ معروفی، و کریمی، ۲۰۱۵؛ نعمان مالک و همکاران، ۲۰۱۹) همسویی داشته است. بنابه مطالعه آنها شیوه‌های ارزشیابی در الگوی برنامه درسی آینده پژوه برای احصاء نیازهای اجتماعی در راستای واکاوی معانی توسعه آینده، مطالعه گزارش‌های فرصت‌های آینده، سنجش نگرانی‌های آینده حائز اهمیت است. یافته‌های تحقیق نشان داد، روش‌های ارزشیابی الگوی برنامه درسی مبتنی بر آینده پژوهی بر اساس احصاء نیازهای آموزشی در قالب ارزیابی نتایج مطالعات پاسخگویی به آینده، تحلیل تهدیدهای آینده، واکاوی تربیت آینده فراهم شده است. نتایج تحقیق با مطالعات (کاظمی نجف آبادی، ۱۳۹۲؛ عراقیه و باقرزاد، ۱۳۹۷؛ خلیفه و خلیفه، ۱۳۹۷؛ معروفی، و کریمی، ۲۰۱۵) همسویی داشته است. نتایج آنها نیز نشان داد، برنامه درسی آینده پژوه مشتمل بر تحلیل تهدیدهای آینده، واکاوی تربیت دانش‌آموزان برای آینده است.

بر اساس یافته‌ها، روش‌های ارزشیابی الگوی برنامه درسی آینده پژوهی بر اساس احصاء نیازهای فرهنگی در قالب رویکردهای فرهنگی ارزشیابی، تحول فرهنگ ارزشیابی فراهم شده است. نتایج تحقیق با مطالعات (مصطفی زاده، کشتی آراء، و قلی زاده، ۱۳۹۸؛ تقوایی یزدی، ۱۳۹۹؛ اخلاقی، و همکاران، ۱۳۹۹؛ طاهرپور، و پاکار، ۱۴۰۱) همسویی داشته است. بنابه مطالعات آنها برنامه درسی آینده پژوه مبتنی بر بازنگری ارزشیابی و بهره‌گیری از رویکردهای فرهنگی در ارزشیابی است.

---

¹. Goldbeck, & Waters

منابع

- ابراهیمی مرمتی، فاطمه، سلیمی، لادن. (۱۳۹۸). جایگاه آینده پژوهی و آینده نگری در برنامه درسی تعلیم و تربیت، **دو فصلنامه پژوهش‌های نوین علوم انسانی**، ۹(۳): ۱۸-۶.
- اخلاقی، آریتا، صالح، بهرام، نویدادهم، مهدی. (۱۳۹۹). آینده پژوهی اجرای اهداف سند تحول بنیادین آموزش و پرورش در افق ۱۴۰۴، **فصلنامه مطالعات راهبردی سیاست‌گذاری عمومی**، ۱۰(۳۴): ۸۰-۵۶.
- بهشتی، حنانه، جعفری کلپیر، فاطمه. (۱۳۹۸). برنامه‌ریزی درسی و مدارس فردا **ضرورتی برای نسل فردا**، اولین کنفرانس ملی مدارس فردا، اردیبه‌ل، ۱۳۹۸.
- تقوایی یزدی، مریم، هژیر لطف آبادی، تکتم. (۱۴۰۲). طراحی برنامه‌ی درسی مقطع ابتدایی مبتنی بر آینده‌پژوهی در آموزش و پرورش استان مازندران، **مجله مطالعات روان‌شناسی و علوم تربیتی**، ۵(۵۲): ۱-۱۲.
- تقوایی یزدی، مریم. (۱۳۹۹). تأثیر دانش آینده‌پژوهی بر برنامه آموزشی و برنامه درسی مدارس کارآفرین در استان مازندران به منظور ارائه مدل، **مطالعات برنامه ریزی آموزشی**، ۹(۱۸): ۳۸-۲۳.
- توانا، محمدعلی، آریس داودی، توانا. (۱۳۹۱). سیاست چندفرهنگی و تعلیم و تربیت ارزش‌ها: آموزش ارزش‌های اسلامی در دنیای چندفرهنگی، **مجله معرفت**، ۸(۱۷۹): ۱-۱۷.
- خلیفه، رضا و خلیفه، مصطفی. (۱۳۹۷). رویکرد آینده پژوهی و نقش و اهداف آن در برنامه درسی تعلیم و تربیت نوین، **فصلنامه آموزش پژوهی**، ۴(۱۵): ۴۳-۳۱.
- دوستی، زهره، خمیس آبادی، مرجان، میدانی، محمود. (۱۳۹۴). **آینده پژوهی در محتوای برنامه درسی**، اولین کنفرانس بین‌المللی مدیریت، اقتصاد، حسابداری و علوم تربیتی شرفی، ناهید، شاه طالبی حسین آبادی، بدری، اعتباریان خوراسگانی، اکبر. (۱۴۰۱). ارائه الگوی مدرسه آینده با تأکید بر مؤلفه‌های فرهنگی، **فصلنامه مدیریت فرهنگی**، ۱۶(۵۷): ۳۵-۲۳.
- صحبت‌لوعلی، نادری، مهدی (۱۴۰۰). تأملی آینده پژوهانه بر تربیت حرفه‌ای در نظام آموزشی ایران، **فصلنامه آموزش پژوهی**، ۷(۲۵): ۱-۲۲.
- علیزاده، مهری، جهانیان، رمضان. (۱۳۹۳). آینده پژوهی در آموزش و پرورش، **مجله پیشرفت‌های نوین در روانشناسی، علوم تربیتی و آموزش و پرورش**، ۳(۲۲): ۴۷-۵۹.
- کشاوری، مهدی، یارمحمدیان، محمدحسین، نادی، محمدعلی. (۱۳۹۶). محتوای برنامه درسی مبتنی بر توسعه آینده پژوهی در آموزش عالی ایران، **مطالعات برنامه درسی آموزش عالی**، ۲(۲): ۱۳۸-۱۱۹.

محمدی بلبان آباد، علی، سیفی، محمد، ناطقی، فائزه. (۱۳۹۷). آینده پژوهی تربیت اجتماعی حوزه زیست محیطی در نظام آموزشی دوره ابتدایی ایران در افق ۱۴۰۴. **ماهنامه جامعه‌شناسی سیاسی ایران**، ۱(۳): ۲۲۸-۲۵۲.

مصطفی زاده، اسماعیل، کشتی آراء، نرگس، قلی زاده، آذر. (۱۳۹۸). ضرورت های آموزش چندفرهنگی و واکاوی عناصر و مؤلفه های تعلیم و تربیت چندفرهنگی، **فصلنامه پژوهشی در برنامه ریزی درسی**، ۱۶(۳۳): ۲۰-۳۵.

همتی، علیرضا، گودرزی، محمدعلی، حاجبانی، ابراهیم. (۱۳۹۴). ضرورت آینده پژوهی در نظام های آموزش و پرورش، نشریه آینده پژوهی در مدیریت (پژوهش های مدیریت)، ۲۶(۱۰۳): ۶۷-۵۹. یوسفی همدانی، الهام؛ نصر اصفهانی، احمدرضا، عابدینی، یاسمین، طاهری دمنه، محسن. (۱۴۰۲). سناریوهای بدیل برنامه درسی دوره ابتدایی در افق ۱۴۱۵: رویکرد آینده نگارانه، **مطالعات برنامه درسی**، ۱۸(۷۱): ۱-۲۸.

Dator, J. (2019). Alternative futures at the Manoa School. **Journal of Futures Studies**, 14(2), 1-18.

Elbanna, S., & Armstrong, L. (2024). Exploring the integration of ChatGPT in education: adapting for the future. **Management & Sustainability: An Arab Review**, 3(1), 16-29.

Isidori, E., Alonzi, R., Leonova, I., De Martino, M., Poplavskaya, N., & Sandor, I. (2023). Futures Education and Creativity: **From Theory to Practice**. **Educatia** 21, (25), 28-37.

Liang, S. K. (2013). A Conceptual Structure of Futures Studies for Higher Education: A Chinese Perspective. **World Future Review**, 5(1), 29-37.

Mariya, S. (2021). Futurism and Digitalism in the World of Education. **Central Asian journal of social sciences and history**, 2(12), 78-84.

Maroofi, Y., & Karami, Z. (2015). Providence and futures study: A approach to curriculum development. **International Online Journal of Educational Sciences**, 7(3), 11-30.

Noman Malik, M., Hayat Khan, H., Gholamzadeh Chofreh, A., Ariani Goni, F., Klemeš, J.J., & Alotaibi, Y. (2019). Investigating Students' Sustainability Awareness and the Curriculum of Technology Education in Pakistan. **Journal sustainability**, 20 (1): 315-331.

Namasivayam, S., Al-Obaidi, A. S. M., & Fouladi, M. H. (2023). A conceptual curriculum design approach for educating engineers of and for the future. **Indonesian Journal of Science and Technology**, 8(3), 381-396.

Ornstein, A, Hunkinks, F. (2018). **Curriculum: foundations, principles, and issues**. Seventh edition. Harlow, England: Pearson Education Limited.

Phillips, P., & Ng-A-Fook, N. (2024). An Unsettling Artificial Intelligence: Algorithms, Curriculum, and Futurities. **Journal of the American Association for the Advancement of Curriculum Studies (JAAACS)**, 16(1), 33-44.

- Pountney, R., & McPhail, G. (2019). Crossing boundaries: Exploring the theory, practice and possibility of a 'Future 3' curriculum. **British educational research journal**, 45(3), 483-501.
- Watson, W. R., Watson, S. L., & Reigeluth, C. M. (2015). Education 3.0: Breaking the mold with technology. **Interactive Learning Environments**, 23(3), 332-343.
- Yusuf, F. A. (2023). Futuristic curriculum concept for generation alpha in Indonesia: A case study. **Educational Administration: Theory and Practice**, 29(2), 130-149.

**Designing a curriculum template based on future research based on needs statistics
Educational, cultural and social of first secondary students**

Quarterly Journal of Educational Leadership
& Administration
Islamic Azad University Garmsar Branch
Vol.18, No 1, Spring 2024, No.67

**Designing a curriculum template based on future research based on
needs statistics Educational, cultural and social of first secondary
students**

**Nasrin Moslehi¹, Farhad Shafipor Motlagh², Parivash Mohammadi
Gheshlagh³, Javad Hatami⁴**

Abstract:

Purpose: The curriculum of each country is very important. Because the curriculum guides the values and educational goals of the students and determines the scientific direction of that country as a whole. Therefore, the purpose of this research is to design a curriculum model based on future research based on the assessment of the educational, cultural and social needs of the first secondary school students.

Method: The current research method is qualitative-synthesis research. The research environment included all domestic (1390-1402) and foreign (2010-2010) published articles. Sampling was done in a targeted manner until the data saturation reached the number of 62 articles. Text reading was chosen as a tool. To ensure validity and reliability, four methods of reliability, transferability, verifiability, and reliability were used. Data analysis was done by categorizing open concepts, organizing concepts and comprehensive concepts.

Findings: The results showed that the model of future research curriculum was based on the four elements of goals, method, content and evaluation and statistics of educational needs, social needs and cultural needs including 344 open concepts and 45 organizing concepts.

Conclusion: It can be concluded that the curriculum model based on future studies can be effective for the planner of the education system in order to develop the quality of the curriculum.

Keywords: futurist curriculum, educational needs, cultural and social needs.

---

¹- PHD student of Curriculum Planning, Arak Branch, Islamic Azad University, Arak, Iran

² -Associate Professor of Educational Management, Mahalat Branch, Islamic Azad University, Mahallat, Iran

³- Associate Professor, Department of Educational Management, Mahabad Branch, Islamic Azad University, Mahabad, Iran

⁴- Professor of Curriculum Planning Department, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran